

SVEDCTVO ČASU

Katedry telesnej výchovy a športu

FF UMB v Banskej Bystrici

V akademickom roku 2017/18 Katedra telesnej výchovy a športu Filozofickej fakulty UMB v Banskej Bystrici Oslávi 60. rokov svojej existencie, na tvári ktorej je nejedna vráska múdrosti životnej púti.

Dejiny vysokého školstva v Banskej Bystrici sa začali písať v roku 1949, kedy vzniklo vysunuté pracovisko Pedagogickej fakulty (PF) pri Slovenskej univerzite v Bratislave. Genéza vysokého školstva v Banskej Bystrici pokračovala Zákonom č. 66/1953 Zb. V Banskej Bystrici 4. 9. 1954 bola zriadená prvá samostatná Vyššia pedagogická škola (VPŠ), kde historické pramene deklarujú vyučovanie **telesnej výchovy** ako vyučovacieho predmetu. Na jej chode sa podieľali: Jaroslav Mazúrek, Jozef Klempa, Viera Vidová a Ján Švoňavec st. (externý učiteľ). Príchod Jaroslava Staršieho v roku 1956 na VPŠ znamenal novú éru pre vysokoškolskú telesnú výchovu v Banskej Bystrici.

V roku **1957** Jaroslav Starší spolu s Vierou Vidovou a Jozefom Klempom **založili Katedru telesnej výchovy (KTV)**. Činnosť katedry bola zameraná na zabezpečenie všeobecnej telesnej výchovy pre študentov, ktorých bolo v tom období cca 200. Prvým vedúcim katedry sa stal Jozef Klempa, ktorý túto funkciu vykonával do roku 1960.

Katedra telesnej výchovy a jej obrat k odboru telesná výchova

V akademickom roku 1959/60 prestavbou vysokoškolského štúdia začal svoju činnosť **Pedagogický inštitút**, ktorého zameranie vychádzalo z prípravy učiteľov pre 1. až 9. roč. ZŠ. Rok po založení PI sa vedúcim katedry stal Jaroslav Starší. Rokom **1962** došlo na katedre k významným zmenám, ktoré posunuli povinnú a záujmovú telesnú výchovu o stupeň vyššie. Zaviedlo sa **štúdium odboru TV** a bola **založená TJ Slávia** (1.12.1962), ktorá bola v priamom prepojení s katedrou, či už na úrovni vedy alebo športu.

Reorganizáciou školského systému (fúziou PI v Banskej Bystrici a v Martine) začala od 1. 9. 1964 svoje pôsobenie na ceste k výchove a vzdelávaniu budúcich učiteľov **Pedagogická fakulta (PF)**. Zo sedemnástich katedier PF boli dve katedry telovýchovného charakteru: **Katedra odbornej telesnej výchovy (KOTV)**, ktorá zabezpečovala prípravu učiteľov TV pre základné a neskôr i pre stredné školy, jej vedúcim bol Jaroslav Starší a **Katedra základnej telesnej výchovy (KZTV)**, ktorá zabezpečovala telesnú výchovu pre študentov ostatných študijných kombinácií, kde vedúcim katedry bol Ján Lehocký.

Do roku 1970 sídlila KTV v priestoroch bývalého Sládkovičovho gymnázia, Tajovského 8, súčasná EF UMB. Za pomoci veľkého úsilia pracovníkov fakulty sa začalo s výstavbou nového **areálu PF na Tajovského ul. 40.** V **septembri r. 1976** boli sprístupnené prvé telovýchovné priestory. Týmto krokom sa vytvorili podmienky pre vyučovanie telesnej výchovy. KOTV a KZTV sa v spojitosti s racionalizáciou a intenzifikáciou činnosti opäť zlúčili a **vznikla Katedra telesnej výchovy (KTV).** Snaha o skvalitnenie prípravy študentov, ako i riešenie špecifických problémov v jednotlivých druhoch štúdia viedla telovýchovných pedagógov k postupnému vytvoreniu **troch oddelení.** Vedúcim oddelenia odboru TV bol Ján Lehocký, oddelenia TV pre 1. stupeň ZŠ bol Bohumil Bucko a vedúcim oddelenia všeobecnej TV bol Ján Darida, neskôr Dušan Hlasica. Vedúcim katedry sa stal Jaroslav Starší, ktorý vystriedal dovtedajšieho vedúceho katedry Ľubomíra Dropču. **Od akademického roku 1977/78 začala KTV pripravovať budúcich učiteľov pre všetky typy a druhy stredných škôl.**

Rok **1992** sa stal prelomovým z pohľadu vysokoškolského vzdelávania v Banskej Bystrici, kedy vznikla **Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.** ktorú v čase založenia tvorili 3 fakulty – Pedagogická fakulta, Ekonomická fakulta a Fakulta humanitných a prírodných vied. Zároveň nemožno nespomenúť, že v tomto akademickom roku 2017/18 si aj UMB pripomína významné jubileum svojej existencie.

Pedagogická fakulta sa rozdelila na dve fakulty: Pedagogickú fakultu a Fakultu humanitných a prírodných vied. **KTV** ako jedna z najsilnejších pracovísk Pedagogickej fakulty **bola rozdelená na dve katedry: KTV** pokračovala v pôsobení **na PF UMB a KTVŠ** začala svoju činnosť **na FH a PV UMB.**

KTV na PF UMB sa zameriavala na prípravu telovýchovných pedagógov pre prvý stupeň ZŠ, kde prvou vedúcou katedry sa stala Elvíra Trunečková, po ktorej boli ďalšími vedúcimi katedry: Nadežda Vladovičová, Jiří Michal a Pavol Bartík. Úspechom pre všetkých učiteľov KTV bolo aj to, že **Róbert Rozim st. sa stal prvým dekanom PF UMB.**

KTVŠ FH a PV UMB, od roku 1995 sa zameriavala na prípravu telovýchovných pedagógov pre základné, stredné a vysoké školy a na odborníkov pre celú oblasť telesnej kultúry (od 1996 Vedy o športe). Sídlo KTVŠ zostalo na ul. Tajovského 40.

Prvým vedúcim KTVŠ bol Dušan Hlasica, ktorého v roku 1998 vystriedal Karol Görner, ktorý pôsobil vo funkcii vedúceho katedry dve funkčné obdobia s výnimkou obdobia, kedy pôsobil ako expert v Poľsku. V tomto období bol vedúcim katedry Ivan Čillík.

Po reštrukturalizácii UMB v roku **2008** došlo k opätovnému **zlúčeniu** oboch katedier s telovýchovným zameraním: **KTV PF UMB a KTVŠ FHV UMB, čím vznikla súčasná KTVŠ pôsobiaca na FHV.** Vedúcim katedry sa stal Miroslav Nemeč a neskôr Ivan Čillík. 1. 1. 2014 FHV UMB pretransformovala na **Filozofickú fakultu UMB.** V súčasnosti na KTVŠ FF UMB pôsobia na plný pracovný úväzok 4 profesori, 6 docenti, 18 odborní asistenti a 2 nepedagogickí zamestnanci. Vedúcim katedry je od roku 2016 Jiří Michal.

Kolorit bakalárskeho a magisterského štúdia ponúka študijný odbor učiteľstvo umelecko-výchovných a výchovných predmetov, v rámci študijného odboru šport v študijnom programe Rekreatológia, ako aj v medziodborovom štúdiu Telesná výchova a trénerstvo.

Katedra ponúka aj tri akreditované študijné programy doktorandského štúdia: športovú edukológiu, športovú humanistiku a športovú kinantropológiu.

Okrem iného KTVŠ zabezpečuje vyučovanie telesnej výchovy v celom rozsahu vo všetkých formách štúdií predškolskej a elementárnej pedagogiky a primárneho vzdelávania na PF UMB. Nezanedbateľné je aj zabezpečovanie vyučovania telesnej výchovy pre študentov všetkých fakúlt UMB v rámci všeobecnej telesnej výchovy.

Výskumná práca členov katedry je orientovaná jednak na školskú telesnú výchovu, ako aj na športovú prípravu v úzkej väzbe na tréningový proces v ŠK UMB Banská Bystrica, ale aj v iných športových kluboch. Dosiahnuté výsledky učiteľia KTVŠ prezentujú na Slovensku aj v zahraničí, v praktickej športovej činnosti, ale aj formou vedeckých a odborných výstupov.

Osobnosti KTVŠ

Počas 60-ročnej existencie sa na KTVŠ vystriedalo **89 telovýchovných pedagógov**. Každému z nich, ale aj z radov nepedagogických pracovníkov, ktorí pôsobili na KTVŠ počas jej histórie, patrí vďaka za prosperitu katedry do novodobej tvárnosti. Boli a sú medzi nimi i ľudia považovaní za osobnosti katedry, kde jednou z nich bol bez pochyby **Jaroslav Starší**, vysokoškolský profesor, ktorý pôsobil na katedre 46 rokov. V oblasti „Vied o športe“ je na jeho počesť udeľovaná najlepším študentom v ŠVA – „Plaketa profesora Staršieho“. Svojou prácou sa nemalou mierou podieľal na založení katedry ako aj jej smerovaní v spoločenskom dianí Slovenska. V značnej miere sa pričínal aj o rozvoj banskobystrického hokeja, založením prvej športovej hokejovej triedy na území Československa.

K ďalším významným osobnostiam KTVŠ patrí aj **Róbert Rozim st.** - vysokoškolský učiteľ a vedec, ktorý bol trénerom viacerých reprezentantov Československa v atletike.

O rozvoj športu v celoštátnom meradle sa pričínal aj **Lubomír Dropčo**, ktorý po odchode z katedry sa stal riaditeľom prvej internátnej športovej školy na Slovensku, založená v roku 1978 v Banskej Bystrici.

KTVŠ mala svoje zastúpenie aj v akademických funkciách. Prorektormi UMB boli Jiří Michal a Karol Görner. Prodekanmi na PF boli Jaroslav Starší a Mária Biloveská, prodekanmi na PF UMB boli Elvíra Trunečková, Pavol Bartík, Nadežda Vladovičová (po vymenovaní Beaty Kosovej do funkcie rektorky, sa stala poverenou dekanou PF UMB). Prodekanmi na FHV UMB boli: Karol Görner, Peter Zbiňovský, Ivan Čillík a v súčasnosti je prodekanom Pavol Bartík. **Dekanom FF UMB je od roku 2016 Karol Görner**. Okrem toho mala a má KTVŠ svoje zastúpenie aj v akademickom senáte, keď dlhé roky boli predsedami AS Dušan Hlasica a Ľudmila Jančoková. Iní zas boli podpredsedami a jeho členmi.

Všetkým profesorom: Jaroslav Starší, Jozef Hrčka, Ľudmila Jančoková, Karol Görner, Pavol Bartík a Ivan Čillík, ktorí pôsobili a pôsobia na KTVŠ

patrí veľká vďaka za možnosť etablovania pracoviska do spoločenského života. Osobitne náležité je spomenúť členstvo **Ľudmily Jančkovej** v Akreditačnej komisii MŠ SR počas dvoch funkčných období (2002-2010). Až do súčasnosti je členkou 2 pracovných skupín AK – PS Humanitné vedy a PS Vedy o športe.

Úspešní športovci reprezentujúci KTVŠ

KTVŠ FF UMB je pyšná na svojich absolventov a zamestnancov, ktorí nás vzorne reprezentovali ako športovci, tréneri a hodnostári počas 60. rokov jej existencie. Desiatky absolventov dosiahli v športe vynikajúce výsledky, medzi ktoré patria aj medailové umiestnenia na OH, MS, ME v kategórii dospelých, ktoré uvádzame v abecednom poradí:

Jaroslav Babušiak – zjazdové lyžovanie, Ivan Bátory – bežecké lyžovanie, Martina Danišová-Hrašnová – atletika, Klaudio Farmadín – karate, Milan Haborák – atletika, Pavol Hurajt – biatlon, Martina Halinárová-Jašicová – biatlon, Elena Kaliská – vodný slalom, Igor Kováč – atletika, Ľuboš Križko – plávanie, Jaroslava Lauková-Bukvajová – bežecké lyžovanie, Marek Matiaško – biatlon, Anna Murínová – biatlon, Peter Náhly – gymnastika, Anna Pastrnáková – bežecké lyžovanie, Jozef Pribilinec – atletika, Marcela Remiášová – karate a Alena Procházková – bežecké lyžovanie. Na OH a MS nás v basketbale reprezentovali: Janoštinová-Kotočová, Dobrovičová-Burianová, Antalecová, Huťková, Kalistová, Danišková, Slosiarová a ďalší. Medzi našich absolventov patria aj úspešní tréneri, ktorých zverenci dosiahli tie najcennejšie kovy: Peter Mráz, Juraj Sanitra, Matej Spišiak a Peter Zanický.

So všetkou ct'ou si vážime ich dosiahnuté výsledky a aj touto cestou im ďakujeme za vzornú reprezentáciu KTVŠ FF UMB v Banskej Bystrici.

Vďaka zároveň patrí aj všetkým ostatným, ktorí sa nemalou mierou svojou prácou prichinili na prosperite telesnej výchovy, športu, vedy, a tým prispeli k šíreniu dobrého mena KTVŠ doma a v zahraničí.